

Standpunt

OVB wil potpourri II nog even opfrissen

De regering legde op 23 oktober 2015 het voorontwerp houdende wijzigingen van het strafrecht en het strafprocesrecht en houdende diverse bepalingen inzake justitie neer in de Kamer¹. De Orde van Vlaamse Balies zette reeds eerder haar voornaamste bekommernissen over een voorontwerp van deze "potpourri II" uiteen, die tijdens de hoorzitting in de Commissie Justitie nogmaals kort zullen worden aangestipt.

De Orde van Vlaamse Balies wil evenwel constructief meedenken met de wetgever en heeft daarom enkele amendementen opgesteld inzake enkele bepalingen in het wetsontwerp. Deze amendementen hebben in het bijzonder betrekking op de dwingende conclusietermijnen, op de termijn en het bindend grievenstelsel in hoger beroep en op de beperking van het verzet.

Voorts geef de OVB aan eerder voorstander te zijn van twee wetsvoorstellen die gezamenlijk met het wetsontwerp zullen worden besproken, met name:

- *Wetsvoorstel (Sonja Becq, Raf Terwingen, Servais Verherstraeten) tot wijziging van de wet van 29 juni 1964 betreffende de opschorting, het uitstel en de probatie wat betreft de afwezigheid van voorafgaande veroordelingen, nr. 1368/1.*
- *Wetsvoorstel (Raf Terwingen, Sonja Becq, Servais Verherstraeten) tot wijziging van het Strafwetboek wat betreft de tijdelijke en de blijvende ongeschiktheid, nr. 1369/1.*

Tenslotte wil de OVB vooral benadrukken dat bepaalde elementen uit dit voorontwerp zouden moeten kaderen binnen een meer globale hervorming van de strafprocesrechtelijke regelgeving, zoals voorgesteld in de beleidsverklaring en het Justitieplan van de minister.

Specifiek wat betreft de bepalingen inzake de controle op de voorlopige hechtenis, vraagt de OVB deze wijzigingen uit te stellen en te bespreken in samenhang met de in het Justitieplan voorgestelde wijziging van de duur en modaliteiten van de voorlopige hechtenis. De mate van controle op een dwangmaatregel hangt immers onvermijdelijk samen met de wijze waarop de dwangmaatregel kan worden uitgevoerd. Voor de OVB is een zuinigere controle enkel aanvaardbaar in het licht van de eerder in het justitieplan voorgestelde beperking van de duur van de voorlopige hechtenis.

In de bijlage kan u nogmaals het standpunt van de OVB vinden, alsook de door de OVB opgestelde amendementen op het wetsontwerp.

¹ Parl.St. Kamer 2015-16, 54-1418/001.

AMENDEMENTEN

OP HET WETSONTWERP HOUDENDE WIJZIGINGEN VAN HET STRAFRECHT EN HET STRAFPROCESRECHT EN HOUDENDE DIVERSE BEPALINGEN INZAKE JUSTITIE

(*Parl.St. Kamer 2015-16, 54-1418/001*)

INVENTARIS VAN DE AMENDEMENTEN:

1. WIJZIGING ARTIKEL 77 WETSONTWERP M.B.T. DWINGENDE CONCLUSIETERMIJNEN
2. WIJZIGING ARTIKEL 89 WETSONTWERP M.B.T. TERMIJN HOGER BEROEP
3. WIJZIGING ARTIKEL 95 WETSONTWERP M.B.T. HET BINDEND KARAKTER VAN GRIEVEN HOGER BEROEP
4. WIJZIGING ARTIKEL 84 WETSONTWERP M.B.T. HET ONGEDAAN VERZET
5. WIJZIGING ARTIKEL 142 WETSONTWERP M.B.T. DE INWERKINGTREDING VAN DE BEPALINGEN INZAKE VERZET

Artikel 77 van het wetsontwerp

Artikel 77, tot wijziging van artikel 152 Sv., wijzigen als volgt:

Artikel 152 van hetzelfde Wetboek, gewijzigd bij de wet van 12 februari 2003, wordt vervangen als volgt:

“Art. 152. §1. Wanneer partijen de zaak niet op de inleidende zitting wensen behandeld te zien, kunnen zij de rechter op die zitting vragen conclusietermijnen te bepalen. Het verzoek wordt vermeld in het proces-verbaal van de zitting en wordt door de griffier aan de niet verschenen partijen en, in voorkomend geval, aan hun advocaten ter kennis gebracht bij gewone brief.

De andere partijen kunnen, binnen de 15 dagen na de inleidende zitting of na verzending van de kennisgeving van het verzoek, hun opmerkingen aan de griffie doen toekomen.

Binnen de acht dagen na het verstrijken van de in het vorige lid bepaalde termijn, doet de rechter uitspraak, behalve wanneer hij het noodzakelijk acht de partijen te horen. Hij roept de partijen dan op te verschijnen en wijst binnen de acht dagen na de zitting een beschikking.

Wanneer de partijen op de inleidende zitting onderling conclusietermijnen afspraken, bekrachtigt de rechter deze termijnen en bepaalt hij de rechtsdag op de zitting zelf. De bekrachtiging wordt vermeld in het proces-verbaal van de zitting.

De rechter bepaalt in zijn beschikking het aantal conclusies en de uiterste datum waarop de conclusies ter griffie moeten worden neergelegd en aan de andere partijen moeten worden toegezonden, en bepaalt de rechtsdag.

De conclusies worden opgesteld conform artikel 743 en 744 van het Gerechtelijk Wetboek.

Alle partijen, ook het openbaar ministerie, zenden binnen de door de rechter bepaalde termijnen hun conclusies aan de griffie of leggen ze aldaar neer. Terzelfdertijd worden de conclusies aan het openbaar ministerie, indien deze betrekking hebben op de strafvordering, en in voorkomend geval, aan alle andere betrokken partijen gezonden.

De conclusies die niet vóór het verstrijken van de vastgestelde termijnen zijn neergelegd en meegedeeld aan de andere partijen worden ambtshalve uit de debatten geweerd.

§ 2. Voorafgaand aan de rechtsdag bepaald in §1, vierde lid, kunnen, in afwijking van §1, achtste lid, conclusies worden neergelegd, mits akkoord van de betrokken partijen of bij ontdekking van een nieuw en ter zake dienend stuk of feit dat nieuwe besluiten rechtvaardigt.

De rechter kan ook buiten de in het vorige lid bepaalde gevallen, toelaten dat een partij conclusies neerlegt wanneer de laattijdige neerlegging of verzending geen louter dilatoire doeleinden nastreeft en de rechten van andere partijen, noch de procesorde schendt.

De rechter kan ten gevolge hiervan nieuwe conclusietermijnen vastleggen en een nieuwe rechtsdag bepalen. In dat geval is §1 van toepassing.

§3. Tegen de beschikkingen van de rechter die beoogd zijn in de paragrafen 1 en 2 staat geen rechtsmiddel open.”.

VERANTWOORDING

Het wetsontwerp streeft naar een ordentelijker procesverloop en een beter te beheren zittingskalender door “overeengekomen en bekrachtigde of door de rechter bepaalde” conclusietermijn wettelijk dwingend te maken, ook voor het Openbaar Ministerie. Wanneer partijen op de inleidingszitting aan de rechter vragen om conclusietermijnen op te leggen, legt de strafrechter de termijnen en de rechtsdag vast. Hij hoort hierover eerst de partijen. Conclusies die niet binnen deze termijn worden neergelegd én worden meegedeeld aan de betrokken partijen, worden ambtshalve uit de debatten geweerd (artikel 77 PPII). In tegenstelling tot de cassatierechtspraak, is het hier niet van belang of er sprake is van procesmisbruik of van een schendingen van de rechten van andere partijen of het eerlijk proces². Enkel wanneer de partijen dit overeenkomen of wanneer er sprake is van een “nieuw en ter zake dienend stuk of feit dat nieuwe conclusies rechtvaardigt, kan de strafrechter een nieuwe kalender en desgevallend een nieuwe rechtsdag vastleggen. Door het wetsontwerp maakt de praktijk van de schriftelijke conclusies dus zijn intrede in het Wetboek van Strafvordering.

Deze voorgestelde regelgeving lijkt geïnspireerd te zijn op de regelgeving in het burgerlijk procesrecht (artikel 741 e.v. Ger.W.) maar wordt echter maar gedeeltelijk overgenomen, zodat het voorstel een aantal onvolkomenheden bevat. Deze bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek zijn immers niet van toepassing in de strafprocedure³. Zo is in de burgerrechtelijke regeling de conclusiekalender de regel, terwijl een behandeling op de inleidingszitting (“korte debatten” van artikel 735 Ger.W. de uitzondering is die door de partijen moet worden gevraagd⁴). In de voorgestelde wijziging blijft de onmiddellijke behandeling op de eerste zitting het uitgangspunt, tenzij partijen verzoeken hier van af te wijken. Bovendien is er ook niet voorzien in een termijn waarbinnen de strafrechter de conclusietermijn moet vaststellen, welke vorm die conclusies moeten aannemen of hoe ze moeten worden neergelegd, etc. Volgens de huidige cassatierechtspraak moeten conclusies ter terechtzitting worden neergelegd (mogelijk tot de sluiting van de debatten). Een schriftelijk toegezonden conclusie kan dus nooit als conclusie in strafzaken worden aanzien⁵. De vraag rijst dan in hoeverre deze rechtspraak nog geldt na inwerkingtreding van het wetsontwerp.

Bovendien zijn er situaties denkbaar, ook zonder nieuwe relevante stukken, die bijkomende conclusies rechtvaardigen zonder dat er sprake is van proceduremisbruik. Zo rijst de vraag of een advocaat die een confrater na de “inleidingszitting” opvolgt, niet de mogelijkheid moet hebben om alsnog nieuwe conclusies neer te leggen. Het verdient dan ook aanbeveling de vonnisrechter de bevoegdheid te geven partijen alsnog toe te laten conclusies neer te leggen, ook buiten de nu voorgestelde situaties, wanneer hij vaststelt dat er geen sprake is van dilatoire motieven of wanneer de goede rechtsbedeling niet in gedrang komt⁶. Dit kan eventueel in hun pleidooi op de “rechtsdag”, wat onverlet wordt gelaten volgens de memorie van toelichting.

Dit amendement wil de voorgestelde bepaling daarom op een aantal punten wijzigen. Er wordt hiervoor aansluiting gezocht bij de regelgeving van het Gerechtelijk Wetboek en bij artikel 4 Voorafgaande Titel bij het Wetboek van Strafvordering, alsook bij de huidige cassatierechtspraak. Niettemin wordt steeds de eigenheid van het strafproces voor ogen gehouden.

² Memorie van Toelichting, *Parl. St. Kamer* 2015-16, 54-1418/001, 70.

³ D. DE WOLF, *Handboek Correctioneel Procesrecht*, Mortsel, Intersentia, 2013, 105.

⁴ Met uitzondering van enkele materies, vermeld in artikel 735 §5 Ger.W. In zulke gevallen zijn korte debatten de regel, tenzij hier bij akkoord van de partijen wordt afgeweken.

⁵ Cass.6 december 1988, A.C. 1988-89, 200.

⁶ Dit is ook de toetssteen in de huidige cassatierechtspraak: Cass. 8 juni 2011, P.11.0181.F; Cass. 16 juni 2004, P.04.0623.F.; Cass. 30 april 2014, P.13.1869.F.

Artikel 89 van het wetsontwerp

Artikel 89, tot wijziging van artikel 203 Sv., wijzigen als volgt:

In het artikel 203 van het Wetboek van Strafvordering worden de volgende wijzigingen aangebracht :

1° in § 1 worden de woorden “vijftien dagen” telkenmale vervangen door “een maand”

VERANTWOORDING

Vermits partijen die hoger beroep willen aantekenen er door het wetsontwerp toe gehouden zijn hun grieven reeds in het verzoekschrift te vermelden, is het noodzakelijk dat ze voldoende tijd hebben om dit zorgvuldig voor te bereiden. Het is voorlopig bij gebreke aan elektronische procesvoering dikwijls onmogelijk om alle stukken te verzamelen en/of kopie van het vonnis en het strafdossier te verkrijgen binnen de vooropgestelde termijn. Het is maar de vraag of de vijf extra dagen die het wetsontwerp voorziet, hiertoe volstaan. Een termijn van een maand is dan ook een *minimum minimorum* om een gemotiveerd verzoekschrift te kunnen opstellen.

Dit is eens te meer het geval wanneer het vonnis bij verstek werd uitgesproken en verzet niet meer mogelijk is (zeker onder de nieuwe, strengere regeling in het wetsontwerp) of wanneer een andere advocaat na eerste aanleg wordt gecontacteerd. Dit amendement wil de termijn om hoger beroep aan te tekenen daarom optrekken naar een maand.

Artikel 91 van het wetsontwerp

Artikel 91, tot wijziging van artikel 205 Sv., wijzigen als volgt:

In artikel 205 van het Wetboek van Strafvordering worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° de woorden "*vijfentwintig dagen*" worden vervangen door "*vijfendertig dagen*"

VERANTWOORDING

Gelet op de voorgestelde uitbreiding van de beroepstermijn tot 30 dagen (zie amendement nr. 2), moet ook de termijn voor het 'volgappel' van het Openbaar Ministerie met vijf dagen worden verlengd.

*Artikel 95 van het wetsontwerp***Artikel 95, tot wijziging van artikel 210 Sv., wijzigen als volgt:**

In hetzelfde wetboek wordt artikel 210 aangevuld als volgt:

“Behoudens de grieven opgeworpen zoals bepaald in artikel 204, kunnen de partijen tijdens de eerste zitting voor het hof beroep nog bijkomende grieven tegen het vonnis naar voren brengen, op de wijze bepaald in het vorige lid, voor zover dit rechten van andere partijen, noch de procesorde schendt.

Behoudens de grieven opgeworpen zoals bepaald in artikel 204 en de vorige leden van dit artikel, kan de rechter ambtshalve grieven van openbare orde opwerpen. De partijen worden verzocht zich uit te spreken over de ambtshalve opgeworpen middelen.

VERANTWOORDING

Dit amendement wil het voorgestelde artikel 210 Sv. zo aanpassen dat de behandeling in hoger beroep niet absoluut wordt beperkt tot een behandeling van de vooraf ingediende grieven.

In de eerste plaats wil het amendement mogelijk maken dat een partij niet volledig gebonden is door de grieven in zijn verzoekschrift. Het is immers goed mogelijk dat hij na indienen van het verzoekschrift nog op bijkomende pijnpunten stuit in de rechterlijke beslissing in eerste aanleg. Zeker wanneer de in het wetsontwerp bepaalde korte termijn behouden blijft en een zorgvuldig onderzoek van de volledige beslissing en het dossier niet altijd mogelijk is, is dit een noodzakelijke aanpassing. Dit is eens te meer het geval wanneer er een (nieuwe) advocaat wordt aangesteld nadat het verzoekschrift werd ingediend. Er kan hier worden verwezen naar een citaat van dhr. Michel Rozie, voormalig Eerste Voorzitter van het hof van beroep van Antwerpen (waar men al lang werkt met een facultatief grievenformulier): *“een beklagde is immers in beginsel niet verplicht zich te laten bijstaan door een advocaat. De eis vooraf schriftelijk grieven in te dienen, die vervolgens een volledig bindend karakter hebben, zou dan ook te ver voeren, omdat van de beklagde die niet professioneel wordt bijgestaan, redelijkerwijs niet gevergd kan worden dat hij daartoe in staat is. Daar komt nog bij dat de beklagde zich in hoger beroep niet zelden laat bijstaan door een andere advocaat. Het zou moeilijk aanvaardbaar zijn dat de opvolgende raadsman in een verplicht grievenstelsel gebonden is door de grieven die geformuleerd werden door de raadsman die het hoger beroep instelde”*. Door alsnog grieven toe te laten op de inleidende zitting voor het hof, kunnen deze problemen worden verholpen en is nog steeds een gericht hoger beroep mogelijk waarbij het hof en de partijen weten waar de discussiepunten liggen voor de zaak ten gronde wordt behandeld.

In de tweede plaats wil dit amendement de mogelijkheid voor de appelrechter om ambtshalve grieven op te werpen verruimen. Het advies van de Raad van State merkt op dat het grievenstelsel de appelrechter niet mag verhinderen om, binnen de aangevochten delen van de beslissing, ambtshalve vragen op te werpen *“die de openbare orde raken”*. Het wetsontwerp neemt dit over en somt een aantal gronden op die de appelrechter ambtshalve kan onderzoeken, o.m. de kwalificatie

⁷ M. ROZIE, “Het grievenstelsel in strafzaken”, in F. DERUYCK et al. (eds.), *De wet voorbij. Liber Amicorum Luc Huybrechts*, Mortsels, Intersentia, 2010, 340.

van de feiten, nietigheden en de verjaring. Het straf(proces)recht is evenwel volledig van openbare orde, zodat de rechter in hoger beroep zich ambtshalve kan buigen over alle rechtsvragen inzake de beslissing waartegen er hoger beroep werd ingesteld⁸. In het amendement wordt daarom geopteerd voor een ruimere omschrijving van deze ambtshalve mogelijkheid.

⁸ Zie ook E. VAN DOOREN, C. VERSCHUEREN EN C. VAN DEUREN, "Overwegingen en suggesties nopens een modernisering van het hoger beroep in strafzaken", *NC* 2013, 426.

Artikel 84 van het wetsontwerp

Artikel 84, tot vervanging van artikel 187 Sv., wijzigen als volgt:

Artikel 187 van hetzelfde Wetboek, laatstelijk gewijzigd bij de wet van 30 december 2009, wordt vervangen als volgt:

(...)

§ 6. Het verzet wordt als ongedaan beschouwd indien

1° de rechter vaststelt dat de eiser in verzet, die persoonlijk of in de persoon van een advocaat verschijnt en die tijdig en persoonlijk is gedagvaard en daarbij op de hoogte is gebracht van het tijdstip en de plaats van het proces dat tot de beslissing heeft geleid of anderszins daadwerkelijk officieel in kennis is gesteld van het tijdstip en de plaats van dat proces, zodat op ondubbelzinnige wijze vaststaat dat hij op de hoogte was van het voorgenomen proces, manifest misbruik maakt van zijn recht op verzet.

De eiser in verzet moet aannemelijk maken dat er geen sprake is van een opzettelijk verstek laten, eventueel door gewag te maken van geldige redenen voor dit verstek.

De rechter beslist soeverein bij gemotiveerde beschikking.

2° (...)

VERANTWOORDING

Dit amendement wil er voor zorgen dat de beperking van het verzet niet verder gaat dan wat er effectief wordt beoogd met de voorgestelde wijziging: het indammen van het strategisch misbruiken van het verstekrecht.

Dit vergt in de eerste plaats dat de dagvaarding effectief in persoon wordt betekend aan de verdachte of wanneer de verdachte officieel in kennis is gesteld van de betekening. Andere wijzen van betekening laten immers steeds de mogelijkheid open dat hij geen kennis heeft genomen van deze betekening, zodat nooit ondubbelzinnig kan worden besloten dat de verdachte wetens en willens verzuimt te verschijnen. Dit zou onder “overmacht” kunnen vallen zoals de memorie van toelichting toelicht, maar om arbitraire casuïstiek te vermijden is het beter dit zo definitief vast te leggen in de wet. Het is trouwens niet altijd mogelijk voor de verdachte om aan te tonen dat hij geen kennis had van de betekening indien deze niet in persoon gebeurt. Het komt toe aan het Openbaar Ministerie om alle redelijke inspanningen te doen de verdachte persoonlijk op de hoogte te brengen van de dagvaarding. Slaagt het Openbaar Ministerie hier niet in, moet de verdachte steeds het recht hebben verzet aan te tekenen. Het verdient dan ook aanbeveling terug te grijpen naar de bewoordingen van artikel 4bis van het Kaderbesluit Europees Aanhoudingsbevel.

In de tweede plaats wil dit amendement de vage, niet nader omschreven “overmacht” en “geldige redenen” die een verstek zouden kunnen rechtvaardigen, uit het artikel halen. Enkel wanneer er manifest sprake is van het strategisch misbruik van het verstek of wanneer de verdachte uitdrukkelijk afstand doet van zijn verschijning ter zitting, zou het uitsluiten van het verzet te

rechtvaardigen zijn. Loutere onachtzaamheid zoals de memorie van toelichting bepaalt, is evenwel onvoldoende om te besluiten dat er geen sprake is van overmacht (zeker wanneer de verdachte geen advocaat heeft). Het is aan de verdediging om op te werpen dat er geen sprake is van een opzettelijk misbruiken van het verstekrecht. De rechter die hier niet mee akkoord gaat, moet dan motiveren waarom hij toch van oordeel is dat er sprake is van procesmisbruik.

Artikel 142 van het wetsontwerp

Artikel 142 aanvullen als volgt:

“Artikel 187 Sv., zoals gewijzigd door artikel 84 van deze wet, is van toepassing op de zaken waarin een partij verstek laat na de inwerkingtreding van de wet.

VERANTWOORDING

Het is essentieel dat wordt voorzien in een striktere overgangsmaatregel zodat het verzet niet ongedaan kan worden verklaard voor partijen die zonder geldige reden of overmacht verstek lieten voor de inwerkingtreding van de nieuwe bepalingen. Als een advocaat onder de huidige wet verstek laat uit strategische overwegingen, wat nu nog toegelaten is, is het niet billijk dat geen verzet meer mogelijk zou zijn onder de nieuwe regelgeving, wanneer bijvoorbeeld de termijn voor verzet pas ingaat na de nieuwe wet.

